

A ZAKLATÁS NYOMOZÁSÁNAK ÉS NYOMOZÁSFELÜGYELETÉNEK NEHÉZSÉGEI

A zaklatás bűncselekményi tényállásai, azaz a Btk. 176/A. § (1) és (2) bekezdésének fordulatai 2008. január hó 1. és 2009. február hó 2. napjával léptek hatályba. A tényállások értelmezésének gyakorlata megfelelő idő hiányában nem alakulhatott ki, ezért a jelen tanulmány célja a törvényi tényállások elemzése mellett a zaklatás nyomozása és nyomozás felügyelete során felmerülő problémák ismertetése.

I. A zaklatás fogalma az USA-ban és az Egyesült Királyságban

A zaklatás – idegen szóval *stalking* – kifejezés által jelölt magatartások meghatározására már több definíció született azokban a – jellemzően nyugati – államokban, ahol évtizedekkel ezelőtt felismerték a deviáns viselkedés társadalomra veszélyességét. *J. Reid Meloy* szerint a *stalking* az Egyesült Államok államonként változó jogi fogalmaiban három fogalmi elem állandó: a) másra irányuló, nem kívánt, háborgató viselkedés, amely b) burkoltan vagy kifejezetten fenyegető, és c) amelynek hatására a megfenyegetett komoly félelmet érez.¹

Rhonda Saunders szerint² a vádlónak a következőket kell bizonyítania: a) az elkövető tudatos szándékkal mást tartósan követ vagy zaklat, b) az elkövető komoly fenyegetést tanúsít magatartásával, c) az elkövető viselkedésének az a célja, hogy más a saját vagy hozzátartozójának biztonságáért aggódjon. A komoly fenyegetés (*credible threat*) megállapításához szükséges, hogy a zaklató magatartása egy ésszerűen gondolkodó személyben komoly félelmet keltsen, az áldozat higgyen abban, hogy az elkövető valóban beváltja fenyegetéseit, vagy a fenyegetés ténylegesen jelentős érdeksérelemmel járjon. Ehhez az szükséges, hogy az áldozat tudatában legyen, tudjon a fenyegetésről, amely megvalósulhat közvetve, és harmadik személyen keresztül is.³ *Bran Nicol* az USA államainak szabályaihoz hasonló brit jogszabályok elemzése során mindezt azzal egészíti ki, hogy a zaklatásnak nem kell kizárólag az áldozatra korlátozódnia, hanem érintheti annak barátait, családtagjait, háziállatait, tulajdonát, és az elkövetőnek tudnia kell, hogy cselekményével félelmet kelt, vagy mást háborgat.⁴

Az Amerikai Egyesült Államokbeli törvényi és tudományos fogalmat összegezve *Korinek Beáta* szerint a „*stalking olyan viselkedési tünetegyüttes, aminél a zaklató meghatározott személyre viselkedésével úgy hat, hogy fenyegetéssel belőle félelmet, szorongást vált ki*”.⁵

II. A Btk. 176/A. § (1) bekezdésébe ütköző zaklatás

1. Célzat, egyenes szándék vagy eshetőleges szándék

A Btk. 176/A. § (1) bekezdésébe ütköző zaklatás tényállása célzatos bűncselekmény, tehát a bűncselekmény kizárólag egyenes szándékkal követhető el. Az elkövető célja, hogy mást megfélemlítsen,

¹ J. Reid Meloy: *The Psychology of Stalking*. in *The Psychology of Stalking Clinical and Forensic Perspectives* (edited by J. Reid Meloy), Academic Press London, 1998. 2-3. o.

² Rhonda Saunders: *The Legal Perspective on Stalking*. in *The Psychology of Stalking Clinical and Forensic Perspectives* (edited by J. Reid Meloy), Academic Press, London, 1998. 31-32. o.

³ Saunders: i.m. 32. o.

⁴ Bran Nicol: *Stalking*. Reaktion Books Ltd, 2006. p. 24-25.

⁵ Korinek Beáta: *A stalking*. In: Korinek László – Kóhalmi László – Herke Csongor (szerk.) Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs 2004. 118. o.

vagy más magánéletébe, illetőleg mindennapi életvitelébe önkényes beavatkozzon. Alapvető értelmezési problémát okoz, hogy míg a megfélemlítés dogmatikailag letisztult fogalom, addig a magánéletbe való önkényes beavatkozás a büntetőjogi jogalkalmazásban idegen fordulatnak számít a magánélet kifejezés definíciójának hiánya miatt. A két célzat eltérő absztrakciós szintje pedig még nehezebbé teszi a tényállás alkalmazhatóságát.⁶

A tényállásban célzatként megfogalmazott második fordulat tehát meglehetősen elvont ideáltípusa az elkövető szándékának, hiszen így könnyen sikeres lehet az elkövető azon védekezése, amely a sértett megvalósult háborgatását eredményező magatartást valószerű, valószínűsíthető okokkal magyarázza.⁷ Ennek egyik oka az, hogy egyazon tényállásban célzatként és elkövetési magatartásként kell értelmezni ugyanazon magatartást - tehát azon körülményt, hogy az elkövető más magánéletébe, illetőleg mindennapi életvitelébe történő önkényes beavatkozás célzatával más magánéletébe, illetőleg mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozik, azaz mást háborgat. Ennek alapja az a hibás tényállás-szerkesztés, amely quasi nyitott törvényi tényállást alkotva a magánélet és mindennapi életvitel sérelmét „eredményező” elkövetési magatartás megfogalmazására a „háborgatás” gyűjtőfogalmat használta fel.

Különös megoldást alkalmazott a jogalkotó, amikor a tényállás célzatában helyezte el az elkövető önkényességét nem pedig az elkövetési magatartás módjaként jelölte azt meg. Hiszen gyakran előfordul, hogy az elkövető a közötte és a sértett között fennálló jogviszony miatt – például válófélben lévő, különélő szülők esetén, ha a közös gyermek az egyik szülőnél került ideiglenes elhelyezésre – a közös gyermekkel való kapcsolattartás miatt törekszik rendszeres kapcsolattelvételekre. Ebben az esetben nem feltétlenül önkényes az elkövető célzata, a sértett háborgatása viszont adott körülmények között mégis megvalósulhat. Szinte lehetetlenné teszi a bizonyítást az, hogy a sértettel legtöbbször haragos viszonyban lévő elkövető korábbi nézeteltéréseik, elszámolási vitájuk rendezése, haragjának, vagy éppen vonzalmának a sértett felé tolmácsolásának szándékával törekszik olyan kapcsolattelvételekre, amely a sértett háborgatását eredményezi ugyan, de célzata nem a törvényben megfogalmazott célzat.

Míndezekre tekintettel helyesebbnek látom a törvényszövegnek oly módon történő átfogalmazását, amely a célzat mellőzésével büntethetővé teszi az eshetőleges szándékkal történő elkövetést is, hiszen a jogtárgy sérelme megvalósul.

2. A magánélet fogalma

A bűncselekmény jogi tárgya a magánélet háborítatlanságához, a magánszféra szentségéhez fűződő egyéni és társadalmi érdek. Az (1) bekezdéses zaklatást az követi el, aki mást rendszeresen vagy tartósan háborgat, azaz más magánszféráját rendszeresen vagy tartósan megsérti. A Btk. nem rendelkezik a magánélet fogalmáról, határaitól, terjedelméről, a jogalkalmazás során viszont vizsgálni kell, hogy az elkövető cselekménye sértette-e a védett jogi tárgyat, vagy sem, hiszen a jogi tárgy sérelme nélkül maga a bűncselekmény sem állapítható meg.

A magánélet fogalmának megértéséhez a magánszféra területével átfogóan foglalkozó tudományterület, az adatvédelem képviselőinek gondolatait vettem alapul. *Jóri András* Ferdinand D. Schoemann és Alan Westin kutatásaira hivatkozva olyan állapotként értelmezi, amelyben „az egyénhez – a hozzá kapcsolódó információkhoz, életnek intim tényeihez, gondolataihoz és testéhez – való hozzáférés korlátozott”.⁸ Jelentheti az „én” és a „mások” viszonyrendszerében az egyén általános cselekvési szabadságát.⁹ Lehet olyan abszolút szerkezetű viszonyrendszer, amely kizárólagos rendelkezést biztosít jogosultja számára a benne foglaltak felett. *Majtényi László* szerint a „személyes *privacy* védelme elsődlegesen az ember

⁶ Dr. Ujvári Ákos: *A zaklatásról*. In: *Ügyvédek Lapja* 2009. 2. sz. 18. o.

⁷ Gyakran meg nem cáfolható az a – már nem példa nélküli – terhelti védekezés, amely szerint a gyakori, éjszakai telefonhívásokkal - az állítása szerint lopásra előkészülő - gyanúsított célja kizárólag annak felderítése volt, hogy a sértett otthon tartózkodik-e. Figyelemmel arra, hogy a lopás előkészülete nem büntetendő, és a célzat hiányában a zaklatás (1) bekezdéses alakzata sem tényállásszerű, az ügyésznek a nyomozati szakban a nyomozás megszüntetéséről kell határoznia.

⁸ Jóri András: *Adatvédelmi kézikönyv*. Osiris Kiadó, Budapest, 2005. 12. o.

⁹ Jóri: im. 15. o. A szerző Sólyom László gondolataira hivatkozik.

magánvilágának védelmét jelentette, amibe rendszerint beleértették a védettséget a háborítatlan magán- és családi életre, a fizikai és lelki integritásra, a becsület védelmére, a jó hírnév védelmére, a mentességet a magánélet tényeinek feltárásával szemben, a személyes identitás védelmét, mentességet a megfigyeléstől, a levelezés, a szóbeli közlések védelmét...”.¹⁰ A magánszféra – idegen szóval *privacy* – fogalmának tehát számos megközelítése lehetséges, a kifejezés az egyén önrendelkezési jogának egyre erősebb kibontakozásával párhuzamosan újabb és bővebb tartalmakat nyert.

Az Alkotmány kifejezetten nem nevesíti a magánszférához való jogot, azonban az Alkotmánybíróság gyakorlatából és határozataiból megállapítható, hogy a magánszférához való jog az emberi méltósághoz való jogból levezethető. Az 56/1994. (XI. 10.) AB határozat szerint „az Alkotmánybíróság felfogásában az emberi méltósághoz való jog az ún. „általános személyiségi jog” egyik megfogalmazása, azaz a személyiségi jogok „anyajoga”, amely a modern alkotmányokban, illetve alkotmánybíróági gyakorlatban a „személyiség szabad kibontakozásához való jog”, az „önrendelkezés szabadságához való jog”, „általános cselekvési szabadság”, továbbá a „magánszférához való jog” elnevezésekkel szerepel [8/1990. (IV. 23.) AB határozat]. A „magánszférához való jogot” az alkotmány konkrét, szubjektív alapjogként nem nevezi meg, de a magánélet szabadságához való jog kétségtávol az egyén autonómiájának, védelmére szolgáló olyan alapjog, amely az ember veleszületett méltóságából ered, amelynek tehát az általános személyiségi jog - az emberi méltósághoz való jog - szubszidiárius alapjoga. A magánszférához való jog, az önmegvalósítás joga, a személyiség szabad kibontakozása és az autonómia védelme megköveteli az alkotmány 8. § (1) bekezdésében írt szempontok érvényesülését, azaz azt, hogy az állam az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tartsa tiszteletben és védelmezze”.

A magánszféra, magánélet rendszerének fogalma a fent kifejtettek alapján is több értelmezési szintet foglalhat magába. A zaklatás tényállása szempontjából a fogalom három rendszerelemét határozhatjuk meg. A magánszféra, magánélet felöleli egyrészt az egyedülálló egyént, másrészt az egyénnek a családjára vagy háztartására kiterjedő kapcsolatrendszerét és harmadrészt az ennél nagyobb, önkéntes választásán alapuló társasági viszonyrendszerét. A magánszféra háromszintű rendszerének felfogása esetén a háborgató cselekmények is az imént felsorolt rendszerelemek, rétegek valamelyikén keresztül avatkoznak be a sértett magánéletébe.

A magánszféra jogilag meghatározatlan fogalma és rugalmas tartalma miatt a „magánélet” kifejezés – a törvényi tényállás részeként, mintegy elkövetési tárgyaként – szintén számos jogalkalmazási és jogértelmezési problémát vet fel. Értelmezésre szorul az eset, amikor a gyanúsított a sértett baráti társaságának tagjain keresztül háborgatja a sértettet, és avatkozik be magánéletébe úgy, hogy közvetlenül, a sértett ismerőseit kényszeríti olyan cselekményekre, amivel önmaguk magánszférája nem sérül, a sértett viszont igen. A Btk. kommentárja sem igazít el ebben a kérdésben: „zaklató jellegű magatartásnak tekinthetőek: az ismétlődő, éjjel-nappali - akár névtelen - telefonhívások otthon és a munkahelyen; üzenetrögzítőn hagyott vagy e-mailen, sms-ben küldött, gyakran sértő, szidalmazó ill. fenyegető üzenetek; az áldozat lakása, munkahelye stb. előtti gyakori jelenlét; az áldozat követése nyilvános helyekre. *Míndez kiterjedhet az áldozat közeli hozzátartozóira, barátaira is.*”¹¹

3. Háborgatni, felháborodni

A „zaklatás” szó hétköznapi használata magába foglalja más személynek a viszonylag gyakori vagy ismétlődő molesztálását. Nem szerencsés a tényállás nyitott tényálláshoz hasonló megfogalmazása, mert a „háborgatás” szó általános gyűjtőfogalomként felöleli a jogtárgyat sérthető valamennyi cselekményt, azaz nem körülhatárolható, ráadásul túlzottan viszonylagos, szubjektív, a sértetti véleményen kívül jogalkalmazói értékelést is igénylő kategória. Korinek László a szexuális zaklatásról kifejtett gondolatai itt is helytállóak, amikor azt állítja, hogy azért is nehéz empirikus kutatásokat folytatni e témakörben, mert a

¹⁰ Majtényi László: *Az információs szabadságjogok*. Complex Kiadó, Budapest 2006. 68. o.

¹¹ A Complex Dvd Jogtár kommentárja a Btk. 176/A.§-hoz.

sértettek, az egyének érzékenysége meglehetősen eltérő.¹² Azonban a sértettet ért, háborgatásként megélt behatásokról a végső szót a jogalkalmazónak kell kimondania - egyéniesítve és egyben következetesen - eldöntve azt, hogy mit tekint az adott esetben és általánosan háborgatásnak.

Mérlegelni kell annak azt a körülményt, hogy a kizárólag számítástechnikai rendszer útján megvalósuló háborgatás – e-mailek, sms-üzenetek küldözgetése – esetén amennyiben a sértettnek van lehetősége az elkövető behatásának kizárására és ezzel nem él, szükség van-e ultima ratioként büntetőjogi szankciókat alkalmazni.¹³ A Btk. más esetben is megkövetel bizonyos óvintézkedéseket a sértettől, és a büntetőjogi védelmet csak annak megléte esetén biztosítja. Ilyen tényállás például a Btk. 300/C. § (1) bekezdésébe foglalt jogosulatlan belépés számítástechnikai rendszerbe, amelyet csak a rendszer védelmét szolgáló intézkedés kijátszásával lehet elkövetni.

III. A Btk 176/A. § (2) bekezdés a) pontjába ütköző zaklatás

1. Átmeneti amnesztia?

Különös helyzetet teremtett az a jogalkotói megoldás, ahogyan a zaklatás büntető törvénykönyvbeli tényállását megalkották. A veszélyes fenyegetés szabálysértési tényállása a) pontjának hatályon kívül helyezése, és annak átfogalmazásával történő áttemelése a Btk. 176/A. § (2) bekezdésébe, majd a törvényhely ez év eleji hatályba lépése azt jelentette, hogy a 2008. január hó 1. napja előtt elkövetett, a szabálysértési törvény 151. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző veszélyes fenyegetés 2008. január hó 1. napjától kezdődően nem volt büntethető. Ennek oka, hogy az 1999. LXIX. törvény 4. §-a szerint a „*cselekményt az elkövetés idején hatályban lévő jogszabályok alapján kell elbírálni. Ha a szabálysértés elbírálásakor hatályban lévő új jogszabály szerint a cselekmény már nem minősül jogellenesnek, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új jogszabályt kell alkalmazni*”. Mivel a Btk. 176/A. § (2) bekezdésébe ütköző zaklatás vétségének visszaható hatályú alkalmazása szintén kizárt annak *nullum crime sine lege* elvébe ütközése és a Btk. időbeli hatályáról rendelkező 2. §-a miatt, olyan jogalkalmazási űr született, amely ellehetlenítette a jogalkotónak a zaklató, fenyegető jellegű magatartások szigorúbb szankcionálására irányuló törekvését, mintegy „átmeneti amnesztiát” hirdetve az adott időben elkövetőknek.

2. A köznyelv vulgarizálódása és az írásbeliség

A (2) bekezdésbe foglalt zaklatás esetén az elkövetés legtöbbször verbális környezetben történik, „eszközei” a szavak, nyelvfordulatok, amelyek kultúrától, szubkultúrától, műveltségi foktól függően különböző tartalmat közvetíthetnek. Az egyes szubkultúrákban megtalálható átkozódás, szitkozódás elfogadott szokása sajnálatos módon természetes velejárója lett a szubkultúrához tartozók között zajló kommunikációnak, véleménynyilvánításnak. Jóllehet személy elleni erőszakos cselekmények változatos sorát foglalja magába, ám éppen természetessé válása miatt nem tekinthető minden körülmények között társadalomra veszélyes cselekménynek, nem értelmezhető feltétlenül komoly, veszélyes fenyegetésként. Ilyen átkozódásra utalhat másoknak meglehetősen változatos, mégis „bevett” módszerekkel történő megkínzására utaló, megszokott kifejezések. Úgy tűnik, hogy a kriminalizációt nem előzte meg olyan szociológiai kutatás, amely a mindennapok nyelvhasználatára, a magyar szóhasználatban közismert köztűz-ként megjelenő káromkodások környezetére irányult volna.

Szintén értelmezésre szorul a fenyegetésnek nem verbális, hanem metanyelvi kommunikációval a sértett tudtára adott formája, például nyak előtti vágómozdulat mutatása a sértett felé, vagy a telefonban lejátszott halotti induló, fehér por küldözgetése borítékban. A telekommunikációs eszközök segítségével (e-mail, sms) elkövetett zaklatás egyes elkövetési magatartásai kizárólag írásbeli alapúak. Mivel a

¹² Korinek László: *Nemek, szexualitás és bűnözés*. <http://www.pecshor.hu/periodika/2007/VIII/korinek.pdf> (2008. október 31.) Például: ugyanazt a viccelődést, célozgatást másként élhetik meg a sértettek.

¹³ Példaként hozható fel az az eset, amikor az iwiv közösségi oldalon szerelmeslevelet küldözgetve hódoló felhasználó levelezését a sértett egy gombnyomással kizárhatja, letilthatja.

személyek közötti kommunikáció jelentős része nem verbális, hanem metanyelvi, az egyes kifejezések, mondatok több, formailag akár ellentétes jelentéssel is bírhatnak megjelenésük kontextusától függően.¹⁴

IV. A Btk 176/A. § (2) bekezdés b) pontjába ütköző zaklatás

A (2) bekezdés b) pontja szerinti zaklatást az követi el, aki „*annak a látszatnak a keltésére törekszik, hogy a sértett vagy hozzátartozója életét, testi épségét vagy egészségét sértő vagy veszélyeztető esemény következik be*”. Az új fordulatot az 2008. évi LXXIX. törvény vezette be 2009. február 1-jei hatállyal. A zaklatás ezen fordulatának elkövetési magatartása egyfajta burkolt fenyegetés. Amennyiben kifejezett fenyegetésről van szó, akkor az elkövető a (2) bekezdés a) pontja alapján vonható felelősségre. Nehezen értelmezhető azonban a „látszatnak a keltésére törekvés” kifejezés, hiszen a látszatkeltés magába foglalhat minden olyan magatartást, amely egy be nem következő esemény megtörténésének reális esélyét hiteti el a sértettel. Tehát olyan színlelésként értelmezhető viselkedést, vagy magatartást jelent, amely egy későbbi esemény akár a zaklató, akár más személy általi előidézésére, akár valamely személytől függetlenül történő bekövetkezésére utal. A tényállás alkalmazásának eseteit valószínűleg a jogalkalmazói gyakorlat fogja nagymértékben alakítani a való életben megtörténő magatartásokra vonatkoztatva, ami aggályos atekintetben, hogy nem egyértelműen kijelölhetők azok a magatartások, amelyeket a jogalkotó büntetni kíván.

A (2) bekezdés mindkét fordulata esetében egy „preelőkészületi” jellegű magatartást rendel büntetni a jogalkotó, amely egyrészt dogmatikailag is nehezen kezelhető kategória, másrészt számos esetben az adott cselekmény társadalomra veszélyességéhez is komoly kétségek férnek.

V. A minősített eset

Amennyiben az elkövető mindkét bekezdésbe ütköző magatartást valósít meg azonos sértett sérelmére, akkor az (1) bekezdésbe ütköző zaklatás beolvad ugyan a súlyosabban minősülő (2) bekezdés szerinti zaklatásba, azonban súlyosító körülményként való megállapítása indokolt, sőt minősítő körülményként való értékelése *de lege ferenda* megfontolandó. Emellett a zaklatás mindkét fordulatát büntetett minősíti az a körülmény, ha a bűncselekményt az elkövető volt házastársa vagy volt élettársa, illetve nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére követi el.

Megfontolás tárgyává kell tenni a volt házastárs sérelmére elkövetett zaklatás mellett a minősítő körülmények mellett a házastárs sérelmére elkövetett zaklatás beemelését is. Gyakran előfordul, hogy a házasság felbontására irányuló polgári per elhúzódása miatt a még házastárs elkövető cselekménye fokozott társadalomra veszélyességgel bír.

VI. A zaklatás nyomozása és nyomozás felügyelete

Az új tényállás „népszerűsége” a nyomozó hatóságok erőforrásainak nagy részét leköti, bizonyíthatósága már a tényállás megfogalmazásából eredő vitatható értelmezések okán is terhes. Emellett megnehezíti a nyomozást az a körülmény, hogy a sértetten és a gyanúsítotton kívül más, elfogulatlanak tekinthető tanú legtöbbször nem áll rendelkezésre, a leggyakrabban telefonon elkövetett zaklatás vonatkozásában pedig a szolgáltatóktól beszerzett híváslista a kapcsolatfelvételek időpontja és tartama mellett a beszélgetések tartalmát nem tartalmazza.

Jogosan fogalmazza meg kételyeit *Korinek László* a szexuális bűncselekmények társadalomra veszélyességéről elmélkedve, amikor azt a kérdést teszi fel, hogy vajon „képes-e egyáltalában a közhatalom

¹⁴ Példaként említhetjük azon esetet, amikor az elkövető által küldött „Szeretlek!” tartalmú e-mail mellékleteként egy pisztolygolyót ábrázoló képet csatolnak.

bármilyen, tipikusan két ember között és a nyilvánosságtól elzárva megvalósított magatartását a jog érvényesítéséhez szükséges mértékben ellenőrizni, arról büntetőeljárás bizonyítékként is felhasználható adatot szerezni¹⁵. Ennek kudarca szintén a jog tekintélyvesztését eredményezheti.

Az előző fejezetekben említett problémák miatt mind a nyomozó hatóságnak, mind a nyomozás felügyelete során eljáró ügyésznek és az ítélező bírónak alaposan meg kell vizsgálnia a törvényi tényállás valamennyi elemének meglétét. A tényállás alapos felderítése érdekében nem mellőzhető a terhelt, a sértett és az esetlegesen meglévő tanúk részletes kihallgatása arra vonatkozóan, hogy milyen személyiség a terhelt, milyen a terhelt nyelvhasználata, szavajárása, előélete, életkörülményei. Meg kell győződni arról, hogy korábban történt-e a sértett részéről bejelentés a nyomozó hatóság felé a terhelt ellen – annak ellenére, hogy törvényi tényállás hiányában nem volt büntethető –, vagy a lakókörnyezetben, ismerősöknek panaszkodott-e már a terhelt zaklatásáról. Az elkövetés körülményeinek, a sértett és a terhelt viszonyának ismeretében vizsgálni kell, hogy az adott körülmények között mennyire lehetett komoly fenyegetésnek venni a terhelt magatartását.

Telekommunikációs eszköz útján elkövetett zaklatás esetén az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 159/A. §-a által előírt adatmegőrzési kötelezettség alapján a hírközlési szolgáltatóktól megkeresés útján be kell szerezni a sértett és a gyanúsított híváslistáját a kapcsolatfelvételek megtörténtének bizonyítására. A híváslista ismeretében nyilatkoztatni kell mind a terheltet, mind a sértettet az adott napokon és időpontokban történt beszélgetések tartalmáról, hiszen a cselekmény külső körülményeink megismerésén túl így lehet következtetni az elkövető szándékára. Másrészt a gyakran egymást ismerő felek közül a terhelt több esetben nem a sértett akarata ellenére törekszik a kapcsolatfelvételre, hanem a közöttük fennálló jogviszony, kapcsolat, vita miatt. Például a közös gyermekkel való kapcsolattartás miatt a volt férj terhelt gyakran hívogathatja a sértettet, amennyiben az valóban a gyermekkel való kapcsolattartásra vagy annak biztosítására irányul és nem a sértett magánéletébe való beavatkozásra. Csak ezen célt meghaladó kapcsolatfelvételek és a késői időpontban történő hívások esetén jöhet szóba a zaklatás (1) bekezdéses fordulata, azonban mindezt a telefonhívások számából érthető módon nem lehet megállapítani.

Fenntartással kell kezelni azokat a sértett által dokumentált, leírt telefonbeszélgetéseket, sms-eket, amelyek elektronikus, eredeti formájukban már nem állnak rendelkezésre, a híváslisták alapján viszont megállapítható a kapcsolatfelvételek száma. Ezen – legtöbbször számítástechnikai rendszerben tárolt – adatok által hordozott bizonyítékok ugyanis tartósnak tekinthetők, és biztosításukra vagy hitelességük megőrzésére a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény is meghatározott eljárásokat ír elő, úgymint: szemle vagy házkutatás.

Csekély jelentőségű szankciónak tűnhet a mobiltelefon felhasználásával elkövetett zaklatás esetén - mivel a telefon ebben az esetben az elkövetés eszköze – a terhelt tulajdonában álló készülék elkobzásának indítványozása a Btk. 77. § (1) bekezdés a) pontja alapján, azonban a törvényi előírás miatt szintén nem mellőzhető.

Az elkövető magatartásának vizsgálata során értékelnünk kell az áldozat esetleges közrehatását. Figyelemmel kell lennünk értékelésünk során az információs társadalom devianciáinak ösztönzőire és egyes trendjeire – úgymint sexting, cyberbullying¹⁶ – is. Egy népszerű közösségi oldalon – iwiw, myvip, facebook – erotikus képet közzétevő és ezzel magánszféráját mintegy mindenki számára megnyitó sértettnek a józan gondolkodás szabályai alapján számolnia kell azzal, hogy e viselkedésével már-már „felbujtóként” felhatalmazza a többi felhasználót arra, hogy e magánszférába belépve vele intim kapcsolat kiépítésére törekedjen. Mindez adott esetben enyhítő körülményként értékelhető.

¹⁵ Korinek László: *Nemek, szexualitás és bűnözés*. <http://www.pecshor.hu/periodika/2007/VIII/korinek.pdf> (2008. október 31.)

¹⁶ A sexting trendje a közösségi oldalak jellemzően tizenéves korosztályba tartozó felhasználóinak azon viselkedését jelöli, amely során önmagukról többnyire erotikus, már-már pornográf képfelvételeket tesznek közzé.

VII. Következtetés

A fent sorolt gyakorlati akadályok ellenére a zaklatás tényállásai előrelépést jelentenek a háborítatlan magánszféra értékének komplex védelmében. A tanulmányban megfogalmazott észrevételek egy régi jelenség újszülött jogi, büntetőjogi szabályozásának nehézségeire hívta fel a figyelmet annak célzatával is, hogy a tényállások értelmezése körül kialakult aggályos kérdéseke elfogadható, a jogbiztonság elvárásainak megfelelő válaszokat keressen.

Felhasznált irodalom és jogszabályok

2007. évi CLXII. törvény

2003. évi CXXV. törvény

2003. évi C. törvény

1999. évi LXIX. törvény

1998. évi XIX. törvény

1978. évi IV. törvény

56/1994. (XI. 10.) AB határozat

Jóri András: *Adatvédelmi kézikönyv*. Osiris Kiadó, 2005.

Korinek Beáta: *A stalking*. in Korinek László – Kőhalmi László – Herke Csongor (szerk.) *Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs

Korinek Beáta: *A stalking és a családon belüli erőszak*. Családi Jog 2005/1.

Korinek László: *Nemek, szexualitás és bűnözés*. - <http://www.pecshor.hu/periodika/2007/VIII/korinek.pdf> (2008. október 31.)

Majtényi László: *Az információs szabadságjogok*. Complex Kiadó, 2006.

Meloy, J. Reid: *The Psychology of Stalking*. In: *The Psychology of Stalking Clinical and Forensic Perspectives* (edited by J. Reid Meloy), Academic Press, London, 1998.

Nicol, Bran: *Stalking*. Reaktion Books Ltd, 2006.

Saunders, Rhonda: *The Legal Perspective on Stalking*. In: *The Psychology of Stalking Clinical and Forensic Perspectives* (edited by J. Reid Meloy), Academic Press, London, 1998.

Ujvári Ákos: *A zaklatásról*. Újvédek Lapja 2009. 2. sz.

Complex Dvd Jogtár kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz

HVG-ORAC kommentár Büntető Törvénykönyvhöz